

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
Факультет іноземної філології

Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
для науковців, викладачів, учителів, здобувачів
вищої освіти

18 травня 2022 року

<i>Шкриль Катерина, Одегова Наталія</i> The Motivational Aspect of Cooperative Learning in the English Classroom.....	96
СУЧАСНІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ СТУДІЇ.....	99
<i>Deniz Suzan</i> A Reconsideration of the Childhood Myth and its Reflections in “The Giver” and “The Last Children”.....	99
<i>Tamošiūnienė Lora</i> Debate of “Distant” vs “Close” Reading in Literature Studies.....	101
<i>Веретюк Тетяна</i> До питання розвитку жанру детектив в українській літературі.....	103
<i>Веретюк Тетяна, Киричук Софія</i> Жанр міського фентезі в українській літературі.....	105
<i>Володарська Маргарита</i> The novel “Little women” by L.M. Alcott: Interpretation Aspects.....	108
<i>Горовенко Марія</i> Scottish Cultural Identity in the Novel ‘Outlander’ by D. Gabaldon.....	111
<i>Князь Ганна</i> Рецепція античності в англійській літературі.....	113
<i>Козлова Алла</i> Осень в лирике Эльдара Рязанова.....	116
<i>Кононова Жанна</i> Balmont – The Translator of English Poetry.....	119
<i>Корнєєва Людмила</i> Кросс-опусний художній світ у контексті колективної сутності культури... ..	122
<i>Лазарева Олена</i> Художня концепція світу та руйнівна саморефлексія у творчості М. Еміса....	124
<i>Приходько Віра, Солошенко-Задніпровська Наталія</i> Духовний світ людини на війні.....	127

Walkowitz, R.L. (2007). *Unimaginable largeness: Kazuo Ishiguro: Translation and the New World Literature. Novel 40.3.* 217–239.

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЖАНРУ ДЕТЕКТИВ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Тетяна Веретюк

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

Одним з актуальних питань сучасного літературознавства є питання теоретичного опису жанрової матриці, жанровизначальних чинників та критеріїв чи самої історії розвитку окремих жанрів. Здавалося б, завдання просте, але воно ускладнюється тим, що сам жанр безперервно змінюється, перетворюється під пером кожного окремого письменника. Адже в процесі розвитку літературної думки здійснюється систематичний процес збагачення літературного простору шляхом постійних змін, модифікацій. Літературні жанри, які є необхідною складовою літератури загалом, також зазнають змін і переоцінки. Яскравий приклад тому – історія розвитку детективного жанру.

Метою нашої роботи є спроба розгляду витоків появи детективного жанру в українській літературі. Українська Літературна Енциклопедія зазначає, «що детективна література (англ. detective – агент розшуку, з лат. detectio – розкриття) – різновид пригодницької літератури, передусім прозові твори, у яких розкривається певна таємниця, пов'язана зі злочином. Серед представників цього жанру – Е. По, У. Коллінз, А. Конан-Дойль, Агата Крісті та інші» (Українська..., с. 41).

Зазначимо, що детектив (від лат. detectio – розкриття, англ. detect – відкривати, виявляти; detective – слідчий) – художній твір з характерним типом сюжету. Детектив як особливий різновид літератури зародився в ХІХ столітті, у добу романтизму, і генетично пов'язаний з романтичною естетикою, з тими принципами типізації, які тоді склалися. Його попередником вважають авантюрний, зокрема готичний роман, що сформувався наприкінці ХVІІІ – на початку ХІХ ст. (А. Радкліф, Е. Сю, О. Дюма). Початок класичної детективної літератури пов'язують з ім'ям американського письменника Едгара По, який у новелі «Вбивства на вулиці Морґ» уперше вивів образ детектива-аматора, наділеного надзвичайними аналітичними здібностями. Авантюрно-пригодницьку лінію в детективній літературі затвердив англієць У. Коллінз (романи «Жінка в білому», «Місячний камінь»).

В українській літературі одним з перших письменників, які почали використовувати елементи детективного жанру, став Григорій Квітка-Основ'яненко. Письменник, чітко послуговуючись у своїй творчості просвітницькими ідейно-мистецькими засадами, дотримуючись принципів естетики й поезики просвітницького реалізму та сентименталізму, не зміг оминати романтичного світобачення в оповіданні «Перекотиполе» (1843 р.). Основою для написання оповідання стала народна легенда-притча, у якій

розповідається про вбивство одного заробітчанина іншим і про обов'язкове покарання за злочин. В оповіданні Г. Квітка-Основ'яненко розповідає про те, як на заробітках жилося бідному, чесному працівнику-невдасі Трохиму та шукачу легкої наживи, злодію та вбивці Денису Лискотуну. Останній намагався обікрасти лавку господаря, у якого хлопці працювали сторожами при лавці на ярмарку. Проте цього не сталося, бо Трохим одного вечора побачив, що на лавці замки просто притулені, «усі три висять; а Денис же довго силкувався, замикаючи їх. Так такий-то Денис!» (Квітка-Основ'яненко, 1843) і попередив господаря, за що той дав «награжденія ... цілковитих з пару» до тих грошей, що хлопець заробив чесною працею. Через деякий час Трохим побачив рештантів, серед яких був і Денис. По закінченні ярмарку Трохим отримав розрахунок і вирушив додому, де дорогою його наздогнав Денис. «Як уздрів його Трохим, так і руки, і ноги опустилися, і у животі похолонуло, серце так і трепечеться, і душа щось недобре почула» (Квітка-Основ'яненко, 1843). Попрямували хлопці далі удвох.

Письменник у творі акцентує увагу на психології злочину. Трохим і Денис Лискотун опинилися в лісі під бурею. Денис дуже злякався грому і блискавок, постійно перебігав з-під одного дерева до іншого. Трохим же був спокійним. Денис не розумів цього. Трохим молився богові і вірив, що з ним усе буде гаразд, адже він нічого поганого не чипив і жив по правді. Натомість Денис відчував потребу фактично сповідуватись перед обличчям смерті: «Я той, що вас обкрадав, не було другого злодія у селі... се моє діло. Мене підводили другі... Я обкрадав вас усіх... передавав циганам, москалям... брав гроші та багатів... лавки обікрав... вивертівся! Хотів і тебе так, як оттого...» (Квітка-Основ'яненко, 1843). Коли буря закінчилася Денис злякався, адже боявся, що Трохим викаже його таємницю, тому він вирішив убити його. Трохим зрозумів наміри односельчанина і почав просити помилувати його, пропонував віддати всі зароблені гроші, але Дениса пекла думка про те, що Трохим здасть його до волості, ні про що інше він і не думав. В останню мить Трохим сказав: «Нехай се перекотиполе буде свідителем, що ти мене безвинно погубляєш!» (Квітка-Основ'яненко, 1843).

Письменник зумісно ввів у текст оповіді перекотиполе, яке стало останнім доказом винуватості Дениса. Коли малолітній син Трохима тримав у руках перекотиполе, Денис аж затрясся. Це помітив справник і поставив Лискотуну питання: «ти знав, що на мертвому побоїв нема; ти жалкував, що він не признався об золотих, тепер ти боїшся перекотиполя. Говори, чого ти боїшся його? Розкажуй, как дело було?» (Квітка-Основ'яненко, 1843). Так перекотиполе стало основним свідком звинувачення.

Отже, в оповіданні «Перекотиполе» Г. Квітка-Основ'яненко зосередив основну увагу на побутових реаліях, детальній характеристиці персонажів, морально-психологічній та соціальній мотивації поведінки героїв. Письменник, використовуючи фольклорний сюжет, значно його ускладнює, адже причиною для вбивства стає не просто бажання забрати гроші, а й страх розкриття тих жахливих злочинів, які були скоєні. Так, митець наголошує, що саме страх бути

викритим видає Дениса при слідстві. Г. Квітка-Основ'яненко стає одним з перших митців в українській літературі, які використовуючи елементи детективного жанру, стоять у витоків жанру детективу в українській літературі.

Список використаних джерел

Дзеверін, І.О. (Ред.). *Українська Літературна Енциклопедія*: в 5т. (1990). Т. 2. Київ. Головна редакція Української Радянської Енциклопедії ім. М. П. Бажана.

Квітка-Основ'яненко Г. Перекотиполе. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2449>

ЖАНР МІСЬКОГО ФЕНТЕЗІ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Тетяна Веретюк

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

Софія Киричук

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

З кожним роком усе більшу популярність набирає жанр фентезі в літературі, адже письменники, які працюють в цьому жанрі, створюють нові світи, унікальних героїв та вплітають у сюжети актуальні проблеми сучасності. Усе більше митців жанру фентезі пишуть твори в піджанрі, який називається міське фентезі, в якому зображений світ схожий на реальний.

Перш ніж детально розглянути особливості міського жанру в українській літературі, варто пригадати дефініцію фантастики. За словником, фантастика – це «зображення подій, явищ у надприродному вигляді, не існуючих у дійсності; казкова основа мистецького твору» або «жанр літератури, а також твори, що описують явища, події нереальні, не існуючі в дійсності, які містять казкові образи» (*Літературознавчий словник-довідник*, 2007, с. 561). Серед класифікацій фантастики основоположним принципом є специфіка моделювання незвичної дійсності, за яким виокремлюють такі жанри, як наукова фантастика (раціональні технізовані світи), фентезі (паралельні магичні світи), власне фантастика (поєднання реальних вимірів з ірреальними, чудесними) (Кирюшко, 2001, с. 45–51).

Що стосується жанру фентезі, то на сьогодні дискусії щодо потрактування цього терміна між літературознавцями ще тривають. Порівняймо, наприклад, два визначення терміна «фентезі»: «жанровий різновид фантастики, у якому використовуються ірраціональні мотиви чарівництва, магії, лицарського епосу, поєднані з реалістичною нарацією, змальовуються віртуальні світи із середньовічними реаліями, нетехнічною психологією» (*Літературознавчий словник-довідник*, 2007, с. 693) та «фентезі – вид фантастичної літератури, чи літератури про незвичайне, заснованої на сюжетному допущенні ірраціонального характеру (Гопман, 2001, с. 1162). Можемо зробити висновок, що для творів цього жанру спільним є не лише описовий характер, а й певні